

VIJEĆE ZA FINANCIJSKU STABILNOST

HNB, Hanfa, MF, DAB

IZVJEŠTAJ O RADU VIJEĆA ZA FINANCIJSKU STABILNOST U 2020. GODINI

UVODNE NAPOMENE

Na sjednicama Vijeća za financijsku stabilnost (Vijeće) u 2020. godini raspravljalo se o stanju i kretanjima u financijskom sektoru, praćenju učinaka pandemije bolesti COVID-19 na gospodarstvo te o regulatornim aktivnostima institucija čiji su predstavnici članovi Vijeća. Ovaj izvještaj odnosi se na aktivnosti u 2020. godini te se navode najvažniji podaci o Vijeću i ocjene rizika za financijsku stabilnost u Republici Hrvatskoj u navedenom razdoblju kao i mjere poduzete s ciljem očuvanja financijske stabilnosti. Vijeće je ocijenilo da su se sistemski rizici u 2020. godini povećali na visoku razinu. Kao glavni izvori povišenih rizika identificirani su naglo povećanje javnoga duga tijekom 2020. godine, rastući nesklad između cijena stambenih nekretnina i gospodarskih fundamenata te povećanje zaduženosti i smanjenje prihoda nefinancijskih poduzeća zbog krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19. Privremene mjere usmjerene na ublažavanje posljedica pandemije donekle su odgodile suočavanje bankarskog sektora s posljedicama povišenih rizika. U sektoru financijskih usluga najizraženije pogođeno pandemijom bilo je poslovanje *leasing* društava, kod kojih je u srednjem roku također moguća izrazitija materijalizacija kreditnog rizika.

Razmatrale su se i aktivnosti poduzete s ciljem ograničavanja nepovoljnih učinaka pandemije na financijsku stabilnost, pri čemu je istaknuto koordinirano djelovanje članica unutar vlastitih mandata i posebice sinergijski učinci poduzetih mjera za očuvanje financijske stabilnosti. Naposljetku, razmatrale su se i aktivnosti povezane s ispunjavanjem preporuka ESRB-a, a osobito aktivnosti usmjerene na jačanje otpornosti financijskih institucija i praćenje mjera uvedenih s ciljem ublažavanja posljedica pandemije na gospodarstvo.

SASTAV VIJEĆA ZA FINACIJSKU STABILNOST

Vijeće se sastoji od deset članova, i to od predstavnika Hrvatske narodne banke (HNB), Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (Hanfa), Ministarstva financija Republike Hrvatske (Ministarstvo) i Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB).

Predsjednik i član Vijeća po funkciji jest guverner HNB-a Boris Vujčić. Ostali predstavnici HNB-a bili su: Sandra Švaljek, zamjenica guvernera, Martina Drvar, viceguvernerka za poslove iz područja bonitetne regulative i supervizije, te Vedran Šošić, glavni ekonomist HNB-a.

Predstavnici Hanfe bili su predsjednik Upravnog vijeća Ante Žigman, po svom položaju, te Tomislav Ridzak, član Upravnog vijeća Hanfe.

Predstavnici Ministarstva financija bili su ministar Zdravko Marić i pomoćnik ministra Hrvoje Radovanić.

DAB su predstavljale direktorica Marija Hrebac i specijalist analitičar sanacija institucija Branka Križanić na prvoj sjednici te direktorica SPV ZA SANACIJU d.o.o. Ana Marija Maksić na drugoj sjednici Vijeća.

RAD VIJEĆA ZA FINACIJSKU STABILNOST

U 2020. godini Vijeće se sastalo dva puta; 26. svibnja i 18. prosinca, a u raspravi su dominirali rizici i aktivnosti povezani s pandemijom bolesti COVID-19 i njezinim utjecajem na financijski sustav kao i na cjelokupno gospodarstvo.

Na svibanjskoj sjednici članovi Vijeća upoznati su s razvojem sistemskih rizika u domaćem gospodarstvu zbog šoka izazvanog iznenadnom pojavom i naglim širenjem pandemije bolesti COVID-19. Iako je izloženost hrvatskoga financijskog sustava sistemskim rizicima porasla, njegova stabilnost nije ugrožena zahvaljujući zamjetnom smanjenju strukturnih slabosti tijekom godina koje su prethodile izbijanju pandemije kao i brzom i snažnoj reakciji nositelja ekonomske politike i nadležnih tijela. Vijeće je raspravljalo o poduzetim mjerama iz djelokruga svih institucija uključenih u rad Vijeća, analiziralo je njihove učinke i efikasnost kao i interakcije između pojedinih mjera. Uz izvanredne mjere monetarne politike i fleksibilniji pristup superviziji, za stabilnost financijskog sektora važan je bio i utjecaj mjera Vlade namijenjenih pomoći gospodarstvu i stanovništvu.

Na sjednici Vijeća u prosincu članovi su upoznati s kretanjima, stanjem i rizicima za stabilnost financijskog sustava u uvjetima pogoršanja epidemiološke situacije i postroživanja epidemioloških mjera koje su uslijedile nakon ljeta. Ukupna izloženost domaćega financijskog sustava sistemskim rizicima zadržala se na visokoj razini. Ponovni porast broja novooboljelih i umrlih nakon rujna popraćen postupnim postroživanjem epidemioloških mjera djelovao je na rast neizvjesnosti kod privatnog sektora, a produženo trajanje mjera potpore i izdaci povezani s razornim potresima koji su pogodili središnju Hrvatsku dodatno opterećuju državne financije. Članovi Vijeća također su upoznati s izmjenama i dopunama zakona koji se odnose na financijski sektor, i to s izmjenama povezanima s ulaskom Republike Hrvatske u europski tečajni mehanizam te stupanjem na snagu izmjena i dopuna u tzv. "bankarskom paketu" propisa.

Također, upoznati su s recentnim makrobonitetnim aktivnostima u Hrvatskoj i EU-u te s nizom preporuka ESRB-a, uključujući i preporuku o ograničenju raspodjela financijskih institucija.

U 2020. godini Vijeće nije objavljivalo upozorenja ni preporuke o primjeni mjera i instrumenata makrobonitetne politike. Objavilo je dva priopćenja, u kojima je informiralo javnost o održanim sjednicama, najvažnijim temama i zaključcima provedenih rasprava, kao i Izvještaj o radu Vijeća u 2019. godini.

OPĆA OCJENA FINANCIJSKE STABILNOSTI U 2020. GODINI

Osim zdravstvene prijetnje, pandemija bolesti COVID-19, s kojom su se suočili Hrvatska i svijet u 2020. godini, nepovoljno je utjecala na realnu gospodarsku aktivnost, koja se u 2020. godini smanjila za 8% na godišnjoj razini. Usto, središnja Hrvatska bila je pogođena i s dva razorna potresa, koji su ostavili znatnu materijalnu štetu. Iako je hrvatski financijski sustav krizu uzrokovanu pandemijom dočekaao spremnije u usporedbi s prethodnom globalnom financijskom krizom, nepovoljna gospodarska kretanja povećala su ukupnu izloženost financijskog sustava sistemskim rizicima na visoku razinu. Osim naglog povećanja javnoga duga, koji je već i prije pandemije predstavljao znatan strukturni rizik, pod utjecajem smanjenih prihoda poduzeća praćenih padom zaposlenosti, stagnacijom plaća i porastom zaduženosti znatno su porasli i rizici u nefinancijskom privatnom sektoru, posebice u sektoru poduzeća te u manjoj mjeri i u sektoru kućanstava.

U takvim uvjetima, Vlada Republike Hrvatske, HNB i Hanfa poduzele su niz koordiniranih aktivnosti i mjera kako bi se ublažili negativni učinci pandemije. Vlada Republike Hrvatske na krizu je reagirala cijelim nizom mjera, od kojih se važnošću ističu direktne potpore za očuvanje radnih mjesta, koje su ublažile pad zaposlenosti i porast nezaposlenosti. Važne su bile i beskamratne odgode s mogućnošću obročne otplate izravnih poreza i doprinosa, a u slučajevima izrazitog pada prihoda i djelomično ili potpuno oslobođenje od plaćanja javnih davanja. Od drugih javnih mjera treba istaknuti privremeni zastoј provođenja ovrha (šest mjeseci) i programe HBOR-a i HAMAG-BICRO-a, kojima su omogućeni moratoriji ili reprogrami kredita te novi krediti za likvidnost i podmirenje troškova poduzetnika. Programi direktnih potpora bili su relativno izdašni u usporedbi s ostalim državama članicama EU-a, dok su javni krediti i jamstva poduzećima skromni u usporedbi s drugim državama članicama EU-a, pa nisu znatno pridonijeli rastu ukupnog financiranja sektora poduzeća.

Kako bi ublažila potrebe na financijskim tržištima koji su zaprijetili slabljenjem tečaja kune i pooštavanjem uvjeta financiranja, Hrvatska narodna banka reagirala je nizom mjera monetarne politike. Tako su intervencije na deviznom tržištu dosegnule rekordne iznose, što je stabiliziralo tečaj i primirilo deprecijacijske pritiske uzrokovane promjenom valutne strukture domaćih portfelja. Hrvatska narodna banka prvi je put pokrenula program izravnog otkupa državnih vrijednosnih papira od proširenog skupa financijskih institucija, što je otklonilo prijetnju "zamrzavanja" tržišta državnih vrijednosnih papira i očuvalo povoljne uvjete financiranja za sve sektore gospodarstva. Isto tako, smanjena je i stopa obvezne pričuve te je dogovoren valutni ugovor o razmjeni s Europskom središnjom bankom, koji omogućuje zamjenu kuna za eure u iznosu od 2 milijarde eura, no nije korišten jer su se uvjeti na tržištu stabilizirali. Osim toga, kreditnim institucijama privremeno je olakšan regulatorni tretman moratorija na otplate kredita i mjere restrukturiranja, što je bilo praćeno privremenim ograničenjem raspodjela i isplata primitaka, uz naloženo zadržavanje dobiti iz 2019. godine i njezino uključivanje u kapital. To je, uz dodatne olakšice omogućene izmjenama u zajedničkoj europskoj financijskoj regulativi, pridonijelo očuvanju stabilnosti financijskog sustava i otpornosti bankarskog sektora, pri čemu je i stopa kapitala bankarskog sektora u kriznoj 2020. godini porasla. Kunska likvidnost bankovnog sustava dodatno se povećala pod utjecajem ekspanzivne monetarne politike HNB-a, što je, zajedno

s povoljnim kretanjima na međunarodnim financijskim tržištima, omogućilo da domaći uvjeti financiranja ostanu povoljni.

Uzimajući u obzir visoku razinu neizvjesnosti uzrokovanu pandemijom, pad gospodarske aktivnosti te izvanredne tržišne okolnosti, Hanfa je već do kraja ožujka 2020. godine donijela skup mjera i preporuka, od kojih se ističu preporuka društvima za osiguranje da smanje i ograniče sve nepotrebne operativne i investicijske troškove, uključujući isplatu nagrada i bonusa, nakon koje je uslijedila i zabrana isplate dividendi iz dobiti ostvarene u 2019. godini i prethodnim godinama. Od ostalih postupanja valja istaknuti i preporuku leasing društvima o nepoduzimanju mjera prisilne naplate prema klijentima čiji je bonitet ozbiljno narušen zbog gubitka ili smanjenja izvora prihoda ili čiji je prihod znatno umanjen u odnosu na prethodno razdoblje, te s time povezanu mogućnost donošenja odluke o nepostojanju obveze formiranja ispravaka vrijednosti potraživanja prema tim klijentima. Također, relaksirani su izvještajni zahtjevi za gotovo sve segmente sektora financijskih usluga, a Hanfa se koristila i javnim objavama te privremenom obustavom trgovanja na Zagrebačkoj burzi u svrhu zaštite ulagatelja. Kako bi izdavateljima olakšala novonastalu situaciju, Hanfa ih je oslobodila plaćanja naknade za cijelu 2020. godinu, čime je regulatorni trošak za izdavatelje smanjen za oko 4 mil. kuna.

U uvjetima ograničenog poslovanja i snažnog pada optimizma, porasli su i rizici u nefinancijskom privatnom sektoru. Tome je najviše pridonijelo povećanje zaduženosti poduzeća i snažno smanjenje njihovih prihoda, koje je, pak, bilo neravnomjerno raspodijeljeno među pojedinim djelatnostima u ovisnosti o osjetljivosti svake pojedine djelatnosti na mjere fizičkog distanciranja. Suočavanje poduzeća sa spomenutim teškoćama znatno su olakšali ugovoreni moratoriji na otplatu postojećih kredita, otvaranje mogućnosti restrukturiranja obveza, fiskalne mjere potpore, ali i relativno visoka razina dobiti iz prethodnih godina koja je ojačala njihovu kapitalnu poziciju. S druge strane, rizici u sektoru kućanstava nisu znatnije porasli ponajviše zbog državnih mjera potpore za očuvanje radnih mjesta, ali je pod utjecajem rastuće neizvjesnosti glede budućega kretanja plaća i zaposlenosti snažno pao potrošački optimizam, a porasla je štednja kućanstava.

Zbog rastućeg nesklada između cijena stambenih nekretnina i gospodarskih fundamenata porasli su rizici koji proizlaze iz kretanja na tržištu stambenih nekretnina. Unatoč smanjenom optimizmu potrošača, slabijoj turističkoj aktivnosti i manjem broju transakcija, cijene stambenih nekretnina nastavile su rasti u 2020. godini, ali ponešto slabijim intenzitetom nego u prethodnoj godini. Uz državni program subvencioniranja stambenih kredita, na porast cijena stambenih nekretnina, u Hrvatskoj kao i u drugim zemljama članicama, utjecalo je okruženje niskih kamatnih stopa.

Rast plasmana monetarnih institucija blago se usporio u 2020. godini, poglavito pod utjecajem znatno sporijeg rasta plasmana stanovništvu, pri čemu je zabilježeno smanjenje gotovinskih nenamjenskih kredita, dok se istodobno rast stambenih kredita nastavio ubrzavati podržan državnim programom subvencioniranja. Privremene mjere usmjerene na ublažavanje posljedica pandemije donekle su odgodile suočavanje bankarskog sektora s posljedicama povišenih rizika, pa se udio neprihodonosnih kredita u ukupnim kreditima nije znatnije promijenio, dok se pak kod prihodonosnih izloženosti osjetno povećao kreditni rizik.

Kontinuirani rast veličine i važnosti sektora financijskih usluga za domaći financijski sustav privremeno je zaustavljen početkom 2020. godine, jer su na općenitu neizvjesnost i pad cijena ulagatelji reagirali prenošenjem sredstava u sigurne oblike ulaganja. S obzirom na njihovu dostupnost, najsnažniji je bio odljev sredstava iz investicijskih fondova. Međutim, nakon reakcija nositelja ekonomske politike tržišta su se ubrzo stabilizirala i do kraja 2020. godine znatan dio sredstava vratio se u sektor financijskih usluga. Imovina sektora financijskih usluga bila je na kraju godine samo neznatno (0,8%) viša u odnosu na kraj 2019. godine. Gotovo sve kategorije investicijskih fondova, osim dioničkih, ostvarile su pozitivne prinose u 2020. godini, jednako kao i sve kategorije obveznih mirovinskih fondova, čime je očuvana vrijednost imovine ulagatelja u odnosu na početak godine.

Društva za osiguranje nisu bila znatnije negativno pogođena koronakrizom s obzirom na to da se ukupna bruto zaračunata premija u 2020. godini zadržala na razini prethodne godine, a nije znatno porastao ni broj prijevremenih raskida ugovora. Međutim, nepovoljna makroekonomska situacija smanjila je premije životnih osiguranja, koje su na razini godine pale za -13,7%. Sektor osiguranja u 2020. godini bio je osim pandemijom istodobno pogođen i dvama snažnim potresima, što je rezultiralo znatnim rastom šteta u segmentu osiguranja imovine. Unatoč tome, društva za osiguranje i nadalje su poslovala stabilno s obzirom na adekvatne reosigurateljne programe društava i očuvanje zadovoljavajuće kapitaliziranosti. Medijalni omjer pokazatelja solventnosti tako se u 2020. godini zadržao na razini znatno iznad regulatornog minimuma.

Poslovanje *leasing* društava najizraženije je bilo pogođeno koronakrizom s obzirom na znatan pad vrijednosti novosklopljenih ugovora (za 35% u odnosu na 2019. godinu) kao i pad prihoda po postojećim ugovorima na koje su odobreni moratoriji. Taj je pad prihoda posljedica znatne koncentracije *leasing* ugovora u djelatnostima povezanim s turizmom, posebice prijevozom. Ovisno o oporavku pojedinih dijelova gospodarstva u srednjem roku moguća je i snažnija materijalizacija kreditnog rizika, što može imati novi negativan utjecaj na poslovanje *leasing* društava u obliku porasta neprihodonosnih plasmana i za njih formiranih ispravaka vrijednosti s posljedičnim negativnim implikacijama na profitabilnost i kapitaliziranost.

MJERE MAKROBONITETNE POLITIKE U 2020. GODINI

a) Makrobonitetne aktivnosti HNB-a

Zaštitni slojevi kapitala

U skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama Hrvatska narodna banka svako tromjesečje preispituje razvoj sistemskih rizika cikličke prirode radi procjene visine stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala. Uzimajući u obzir potrebu za osiguranjem kontinuiteta bankovnog kreditiranja nefinancijskoga privatnog sektora u okolnostima pogoršavanja gospodarskih kretanja, stopa ovoga zaštitnog sloja ostala je u 2020. godini na razini od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

U drugom tromjesečju 2020. godine provedena je redovita godišnja analiza značajnosti trećih zemalja za bankovni sustav Republike Hrvatske¹, koja je pokazala da se kao materijalno značajne treće zemlje mogu izdvojiti Bosna i Hercegovina i Crna Gora, te je provedena analiza razvoja sistemskih rizika tim zemljama. Uzimajući u obzir pogoršanje gospodarskih kretanja izazvano pandemijom koronavirusa, uz analizu dostupnih povijesnih podataka o poslovanju banaka u navedenim zemljama, utvrđeno je da trenutno ne postoji rizik prekomjernoga kreditnog rasta koji bi zahtijevao poduzimanje regulatornih mjera za hrvatske banke izložene tim tržištima.

Krajem 2020. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama (u nastavku teksta: ZIDZOKI), koji osim drugih novina sadržava izmjene i u području zaštitnih slojeva kapitala². Tako kombinirani zaštitni sloj kapitala obuhvaća zbroj: (a) zaštitnoga sloja za očuvanje kapitala, (b) protucikličkoga zaštitnoga sloja kapitala, (c) zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik i (d) zaštitnoga sloja za OSV kreditne institucije³. Regulatornim izmjenama uvedena je aditivnost zaštitnoga sloja za OSV kreditne institucije i zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik (koja je dotad bila moguća samo ako se ovaj potonji primjenjivao isključivo na domaće izloženosti), te je visina kombiniranoga zaštitnoga sloja blago porasla za sve OSV kreditne institucije, dok je za ostale kreditne institucije ostala nepromijenjenom. Gledano po sastavnicama, visina zaštitnoga sloja za očuvanje kapitala i dalje iznosi 2,5% ukupnih izloženosti riziku za sve kreditne institucije, dok je stopa zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik smanjena. Naime, HNB je u prosincu 2020. godine donio novu Odluku o primjeni zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik, kojom se svim kreditnim institucijama sa sjedištem u Republici Hrvatskoj propisuje obveza održavanja zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik u visini od 1,5% ukupnog iznosa izloženosti rizicima. Naime, budući da se s primjenom ZIDZOKI-ja zaštitni sloj za sistemski važne institucije i za strukturni sistemski rizik počinju zbrajati⁴, više ne postoji potreba da se sistemski rizici koji proizlaze iz veličine pojedinih kreditnih institucija i koncentracije bankarskog sektora pokrivaju višom stopom zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik, jer će se ti rizici pokrivati zaštitnim slojem za ostale sistemski važne kreditne institucije. Odluka o visini stope zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik zasniva se na redovitoj analizi strukturnih elemenata financijske stabilnosti i sistemskog rizika u gospodarstvu.

HNB je početkom prosinca proveo i godišnje preispitivanje systemske važnosti kreditnih institucija i visine zaštitnoga sloja za utvrđene OSV kreditne institucije. Navedenim preispitivanjem utvrđeno

¹ Analiza je provedena u skladu s člankom 3. Odluke ESRB-a o procjeni značajnosti trećih zemalja za bankarski sustav Unije u odnosu na priznavanje i određivanje stopa protucikličkoga zaštitnoga sloja (ESRB/2015/3).

² Navedeno je posljedica usklađivanja s Direktivom 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima – CRD V te u Uredbom (EU) 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva – CRR II.

³ Ostale sistemski važne kreditne institucije

⁴ Time prestaje vrijediti prethodna Odluka o primjeni zaštitnoga sloja za strukturni sistemski rizik, kojom su bile propisane dvije stope ovoga zaštitnoga sloja (1,5% i 3,0%) za dvije skupine kreditnih institucija, ovisno o vrsti, opsegu i složenosti njihovih poslova; također, do stupanja na snagu ZIDZOKI-ja u kreditne institucije bile su dužne održavati onaj od navedena dva zaštitna sloja kapitala koji je bio viši, a to je bio zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik sa stopama od 1,5% ili 3% ukupne izloženosti.

je, kao i prethodne godine, sedam sistemski važnih kreditnih institucija⁵. Kako su navedeni zaštitni slojevi za sistemske rizike strukturne prirode te nisu predviđeni za otpuštanje u krizi jer je njihovo smanjivanje po definiciji uvjetovano smanjenjem sistemskog rizika, u okolnostima krize uzrokovane pandemijom nije došlo do njihova otpuštanja. Zbog navedenih promjena, kombinirani zaštitni sloja kapitala za OSV kreditne institucije tako će biti jednak zbroju zaštitnog sloja za očuvanje kapitala (ZS(OK)), ZS(SSR) i ZS(OSV), te iznosi 4,5% ili 6% za ostale sistemski važne kreditne institucije, dok kod kreditnih institucija koje nisu sistemski važne on čini zbroj ZS(OK) i ZS(SSR) te iznosi 4%.

Dakle, uz poduzete mjere fiskalne, monetarne i supervizorske prirode, u 2020. godini u sklopu odgovora na krizu nije bilo potrebe za prilagodbom makroprudencijalnih instrumenata. Opisane promjene stopa zaštitnih slojeva kapitala posljedica su prilagodbe novom regulatornom okviru i stupanju na snagu spomenutog ZIDZOKI-ja.

b) *Makrobonitetne aktivnosti Hanfe*

Od najvažnijih makrobonitetnih mjera Hanfe u 2020. godini ističe se Odluka o privremenoj zabrani isplate dividendi društvima za osiguranje, koja je donesena s ciljem pružanja dodatne potpore likvidnosti te održavanja zadovoljavajuće razine kapitaliziranosti sustava uzevši u obzir iznimnu neizvjesnost u smislu utjecaja pandemije kao i razornog potresa iz ožujka 2020. godine na poslovanje tih društava. Odluka se odnosila ne samo na dobit ostvarenu u 2019. godini već i na dobit prethodnih godina s obzirom na izvjesni srednjoročni pritisak na profitabilnost društava za osiguranje te kretanja isplata dividendi u prijašnjim godinama. Odluka je motivirana neizvjesnošću i mogućim ograničenjima za tržišne dokapitalizacije u uvjetima izraženih sistemskih rizika koji naglašavaju neophodnost očuvanja internih zaliha kapitala. Druga važna mjera makrobonitetnoga karaktera odnosi se na preporuke *leasing* društvima, koje su se u prvoj fazi, krajem ožujka, odnosile na odgodu plaćanja glavnice od tri mjeseca za one klijente čiji je bonitet ozbiljno narušen zbog gubitka ili smanjenja prihoda, kao i za one čiji je prihod znatno umanjen u odnosu na prihod u prethodnom razdoblju. Primarni cilj tih preporuka bio je zaštita korisnika usluga te očuvanje stabilnosti ovog dijela financijskog sustava. Kako se bližio istek inicijalnoga tromjesečnog moratorija, Hanfa je u svibnju izdala dodatne preporuke *leasing* društvima koje su uključivale mogućnost ugovaranja moratorija na razdoblje duže od tri mjeseca, prestanak naplaćivanja obračunatih kamata u razdoblju moratorija kao i zateznih kamata onim primateljima *leasinga* kojima je odobrena odgoda plaćanja te obustavu svih postupaka prisilne naplate tijekom ugovorenog razdoblja moratorija za prethodno uredne korisnike. Uz zaštitu potrošača, Hanfa je preporukama nastojala, u okviru svojih zakonskih ovlasti, olakšati poslovanje *leasing* društvima. Stoga im je omogućeno usvajanje odluke po kojoj nisu obvezni klasificirati spomenuta potraživanja kao neprihodonosne plasmane te za njih formirati ispravke vrijednosti.

⁵ Kreditne institucije i visina stope zaštitnog sloja: Zagrebačka banka d.d. 2%, Privredna banka Zagreb d.d. 1,75%, Erste&Steiermärkische Bank d.d. 2%, Raiffeisenbank Austria d.d. 2%, OTP banka Hrvatska d.d. 2%, Addiko Bank d.d. 0,5% i Hrvatska poštanska banka d.d. 0,5%.

Kako bi pomogla HNB-u u stabilizaciji domaćega obvezničkog tržišta, početkom travnja Hanfa je odobrila osnivanje Fonda za stabilnost, čiji su ciljevi ulagateljima omogućiti primjerenu likvidnost uloženi sredstava, očuvanje početne vrijednosti uloga i ostvarivanje primjerenog povrata na uložena sredstava te povećanje likvidnosti prenosivih dužničkih vrijednosnih papira i instrumenta tržišta novca čiji je izdavatelj ili za koje jamči Republika Hrvatska. Riječ je o UCITS fondu s potencijalom otkupa državnih obveznica u iznosu od 500 mil. kuna, čime je stvoren dodatni likvidnosni amortizer obvezničkog tržišta. Fond je osnovan na određeno vrijeme od tri godine, a namijenjen je institucionalnim ulagateljima koji su spremni uložiti najmanje milijun kuna, na tri godine, te koji u tom razdoblju neće imati potrebe za likvidnošću te mogu podnijeti umjeren rizik ulaganja.

c) Usklađivanje s preporukama i smjernicama Europskog odbora za sistemske rizike

U posebnim okolnostima izazvanima pandemijom, ESRB je objavio cijeli niz preporuka, od kojih se ističu: Preporuka ESRB (2020/4) o likvidosnim rizicima u investicijskim fondovima; Preporuka ESRB (2020/6) o likvidosnim rizicima koji proizlaze iz poziva na uplatu marže; Preporuke ESRB (2020/7 i 2020/15) o ograničenju raspodjela tijekom pandemije COVID-19 i Preporuka ESRB (2020/8) o praćenju utjecaja moratorija na dugove na financijsku stabilnost, te sustava državnih jamstava i drugih mjera fiskalne prirode poduzetih radi zaštite realnoga gospodarstva kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19. U vezi s posljednjom od navedenih preporuka, (ESRB/2020/8), ESRB je, na osnovi provedene evaluacije izvješća, ocijenio Hrvatsku u potpunosti usklađenom.

U odnosu na Preporuku ESRB (2020/7) o ograničenju raspodjela tijekom pandemije COVID-19, HNB i Hanfa su, i prije njezina izglasavanja na sjednici Općeg odbora ESRB-a u svibnju, pojedinačno naložili bankama i društvima za osiguranje zadržavanje dobiti iz prijašnjih razdoblja i prilagodbu isplate varijabilnih primitaka. Time se nastojao ublažiti direktan nepovoljan utjecaj eventualnih isplata u okolnostima neizvjesnosti uzrokovanih pandemijom na likvidnost i kapital financijskih institucija. S obzirom na visoku razinu neizvjesnosti potaknutu drugim valom pandemije na kraju 2020. godine, ESRB je u prosincu produljio spomenutu preporuku ESRB (2020/7) o ograničenju raspodjela tijekom pandemije COVID-a do 30. rujna 2021., uz određene izmjene kojima se isplate omogućuju samo uz krajnji oprez i do konzervativnog praga određenog od strane nadležnog tijela. S obzirom na to da u Hrvatskoj još uvijek ne postoji licencirana središnja druga ugovorna strana i na marginalnu participaciju domaćih financijskih institucija na OTC tržištu derivata, HNB i Hanfa ocijenjene su u potpunosti usklađenima s Preporukom ESRB (2020/6) o likvidosnim rizicima koji proizlaze iz poziva na uplatu marže.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI U 2020. GODINI

Tijekom 2020. godine Ministarstvo financija bilo je predlagatelj većeg broja izmjena i dopuna zakona koji se odnose na financijski sektor. Nastavljeno je usklađivanje hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, a posebice valja istaknuti zakonodavne izmjene koje su provedene radi ulaska Republike Hrvatske u europski tečajni mehanizam, odnosno uspostavu bliske suradnje Hrvatske narodne banke s Europskom središnjom bankom, čime je Republika

Hrvatska postala dijelom jedinstvenoga nadzornoga i jedinstvenoga sanacijskog mehanizma i prije pridruživanja europodručju. Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka promijenila je krajem godine svoje ovlasti, ali i naziv u Hrvatska agencija za osiguranje depozita. Prema novom uređenju ovlasti za izvršenje sanacija kreditnih institucija prelaze s Agencije na SRB i HNB te Hanfu kada su u pitanju sanacije investicijskih društava. Agencija nastavlja upravljati nacionalnim sanacijskim fondom te upravljati fondom osiguranja depozita. Nova djelatnost Agencije proširuje se na postupke prisilne likvidacije kreditnih društava, a ti su postupci zakonskim promjenama uvedeni kao zamjena za stečaj kreditnih institucija te na odgovarajući način predstavljaju specifičnosti u odnosu na stečajne postupke drugih oblika trgovačkih društava.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
ZA FINACIJSKU STABILNOST
GUVERNER
HRVATSKE NARODNE BANKE

Boris Vujčić

Zagreb, 18. svibnja 2021.

Dodaci Izvještaju:

Tablica 1. Pregled makrobonitetnih mjera za zemlje članice Europske unije, Island i Norvešku

	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IS	IT	LT	LU	LV	MT	NL	NO	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	
Zaštitni sloj kapitala i likvidnosti																															
ZS (ok)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ZS (pck) u primjeni (%)	0	0	0,50	0	0,50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,50	0	0	0	1,00	0	0	0	0	0	1,00	0	
ZS (pck) u najavi (%)																															
ZS (gsv)						x			x		x						x					x									x
ZS (osv)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ZS (ssr)	x		x		x		x	x		x		x	x	x	x	x						x	x	x		x	x		x	x	
Omjeri likvidnosti														x									x	x			x				
Limiti za prudencijalne omjere																															
DSTI	x			x	x			x			x			x				x		x	x			x	x	x		x	x		
LTD																													x		
LTI					x		x								x					x			x						x	x	
LTV	x	x		x	x		x	x		x			x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Amortizacija kredita																							x				x		x		
Dospjeće kredita	x				x			x			x								x		x	x		x	x	x		x	x		
Ostale mjere																															
Stup 2		x		x																	x							x	x		
Ponderi rizika		x						x		x			x		x				x	x	x		x	x		x	x	x		x	
LGD																							x								
Testiranje osjetljivosti/otpornosti na stres			x	x	x					x					x												x				x
Ostalo	x		x		x		x				x		x	x	x						x			x		x	x	x	x	x	

Napomena: Navedene su mjere koje su u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva (CRR) te Direktivom 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (CRD IV). Popis kratica s objašnjenjima nalazi se na kraju.

Svijetlocrvenom bojom označene su mjere koje su zemlje otpustile kao odgovor na krizu izazvanu pandemijom koronavirusa.

Isključenje od odgovornosti: informacije dostupne HNB-u

Izvori: ESRB; HNB; notifikacije središnjih banaka i mrežne stranice središnjih banaka zaključno s danom 7. siječnja 2021.

Za detaljnije podatke vidi: https://www.esrb.europa.eu/national_policy/html/index.en.html i

<https://www.esrb.europa.eu/home/coronavirus/html/index.en.htm>

Tablica 2. Provedba makrobonitetne politike i pregled makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj u 2020.

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelj za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
Makrobonitetne mjere koje je provodio HNB prije uvođenja CRD-a IV						
Prije uvođenja CRD-a IV HNB se koristio različitim mjerama makroprudencijalne prirode od kojih su najvažnije navedene i opisane u: a) Galac, T. i Kraft, E. (2011.): http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1598/1813-9450-5772 b) Vujičić, B. i Dumičić, M. (2016.): https://www.bis.org/pub/bppdf/bispap86t.pdf						
Makrobonitetne mjere predviđene CRD-om IV i CRR-om koje provodi tijelo nadležno za provedbu makrobonitetne politike						
ZS (ok)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Rano uvođenje: na razini od 2,5%	CRD, čl. 160. (6).	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja zaštitnog sloja za očuvanje kapitala	CRD, čl. 129. (2)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (pdk)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1 i provedbom Preporuke ESRB/2014/1	2015.	Stopa ZS (pok) 0%	CRD, čl. 136.	1. 1. 2016.	Tromjesečno
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala	CRD, čl. 130. (2)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (osv)	Ograničiti sistemski učinak neusklađenih poticaja radi smanjenja moralnog hazarda u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2015.	10. 12. 2020. preispitivanjem je utvrđeno sedam OSV-a s odgovarajućim stopama zaštitnog sloja kapitala: 2,0% za OSV: Zagrebačka banka d.d., Zagreb, Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb (efektivno 1,75% od 01. 01. 2021.), Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka, Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb, OTP banka Hrvatska d.d., Split; 0,5% za OSV: Addiko Bank d.d., Zagreb; 0,5% za OSV: Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb.	CRD, čl. 131.	1. 2. 2016.	Jednom godišnje
ZS (ssr)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Dvije stope ZS (ssr) (1,5% i 3%) primijenjene su na dvije podgrupe banaka (tržišni udio < 5%, tržišni udio ≥ 5%). Primijenjeno na sve izloženosti.	CRD, čl. 133.	19. 5. 2014.	Jednom godišnje
		2017.	Visina dviju stopa ZS (ssr) (1,5% i 3%) i primjena na sve izloženosti ostaju nepromijenjene. Odlukom (NN, br. 78/2017.) izmijenjen je način utvrđivanja dviju podgrupa na koje se ZS (ssr) primjenjuje. Podgrupe se utvrđuju izračunom pokazatelja prosječnoga trogodišnjeg udjela imovine kreditne institucije ili grupe kreditnih institucija u ukupnoj imovini nacionalnoga financijskog sektora (pokazatelj < 5%, pokazatelj ≥ 5%). Preispitivanjem u 2019. utvrđeno je da visina stopa za dvije podgrupe ostaje nepromijenjena.	CRD, čl. 133.	17. 8. 2017.	Najmanje jednom u dvije godine
		2020.	Odlukom (NN 144/20) određena je jedinstvena stopa ZS(ssr) u visini od 1,5 % ukupnog iznosa izloženosti. Budući da se zaštitni sloj za sistemski važne institucije i za strukturni sistemski rizik s primjenom ZIDZOKI-ja počinju zbrajati, više ne postoji potreba da se sistemski rizici koji proizlaze iz veličine pojedinih kreditnih institucija i koncentracije bankarskog sektora pokrivaju višom stopom zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik jer će se ti rizici pokrivati zaštitnim slojem za ostale sistemski važne kreditne institucije.	CRD V, čl. 133.	29. 12. 2020.	Najmanje jednom u dvije godine
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na stambenim nekretninama	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Strože definiranje stambenih nekretnina za primjenu povlaštenih pondera rizika (npr. vlasnik ne može imati više od dvije stambene nekretnine, izuzimaju se kuće za odmor, potreba uvođenja kategorije stambenih objekata u kojima stanuju vlasnici ili najmoprimci).	CRR, čl. 124., 125.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama	Smanjenje i sprječavanje pretjerane ročne neusklađenosti i tržišne nelikvidnosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	HNB je izdao preporuku bankama (pravno neobavezujuća mjera) o izbjegavanju uporabe pondera rizika od 50% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama u uvjetima niske tržišne likvidnosti.	CRR, čl. 124., 126.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2016.	Odluka o višim ponderima rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama; ponderi rizika 100% (zamjenjuje preporuku HNB-a iz 2014., odnosno efektivno je povećan s 50%)	CRR, čl. 124., 126.	1. 7. 2016.	Diskrecijska odluka

Napomena: Popis kratica s objašnjenjima nalazi se na kraju.

Izvor: HNB. Opširniji pregled provedbe makrobonitetne politike i makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj nalazi se u publikaciji HNB-a Makroprudencijalna dijagnostika.

Popis kratica u dodacima izvještaju

CHF	švicarski franak
CRD	Direktiva 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom Nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima
CRR	Uredba (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva
čl.	članak
d.d.	dioničko društvo
DSTI	pokrivenost otplata duga prihodima (engl. <i>debt-service-to-income ratio</i>)
ESRB	Europski odbor za sistemske rizike
EU	Europska unija
HNB	Hrvatska narodna banka
HRK	kuna
LGT	ponderi rizika i gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. <i>loss-given-default</i>)
LTD	pokrivenost kredita depozitima (engl. <i>loan-to deposit-ratio</i>)
LTI	pokrivenost kredita prihodima (engl. <i>loan-to income-ratio</i>)
LTV	pokrivenost kredita vrijednošću kolaterala (engl. <i>loan-to value-ratio</i>)
ZS (gsv)	zaštitni sloj za globalne sistemske važne institucije (engl. <i>global systemically important institution buffer</i>)
ZS (ok)	zaštitni sloj za očuvanje kapitala (engl. <i>capital conservation buffer</i>)
ZS (osv)	zaštitni sloj za ostale sistemske važne institucije (engl. <i>other systemically important institutions buffer</i>)
ZS (pck)	protuciklički zaštitni sloj (engl. <i>countercyclical capital buffer</i>)
ZS (ssr)	zaštitni sloj za strukturni sistemske rizik (engl. <i>structural systemic risk buffer</i>)

Dvoslovne oznake za zemlje

AT	Austrija	IT	Italija
BE	Belgija	LT	Litva
BG	Bugarska	LV	Letonija
CY	Cipar	LU	Luksemburg
CZ	Češka	MT	Malta
DE	Njemačka	NL	Nizozemska
DK	Danska	NO	Norveška
EE	Estonija	PL	Poljska
ES	Španjolska	PT	Portugal
FR	Francuska	RO	Rumunjska
GR	Grčka	SE	Švedska
HR	Hrvatska	SI	Slovenija
HU	Mađarska	SK	Slovačka
IE	Irska	UK	Ujedinjena Kraljevina
IS	Island		